

εις τὴν σύνταξιν τοῦ γλωσσικοῦ ᾿Ατλαντος τῆς Μεσογείου, τὴν ὁποίαν ἔχει ἀναλάβει κομιτᾶτον ἐδρεῦον ἐν Βενετία εἰς τὸ ἴδρυμα *Giorgio Cini*.

᾿Αποφάσει τοῦ συνεδρίου ἀνετέθη εἰς τὸν ὑποφαινόμενον ἢ συγκέντρωσις τοῦ ἀπαιτουμένου ὕλικου ἐκ 17 ἑλληνικῶν παραλίων κέντρων. ᾿Ανέλαβον εὐχαρίστως τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην, διότι τὸ οὕτω συγκεντρούμενον ὕλικὸν θὰ πλουτίσῃ προφανῶς καὶ τὸ ἀρχεῖον τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ συνεδρίου ὁ πρόεδρος, Γιουγκοσλάβος καθηγητῆς *Deanovic*, ἐκφράζων τὴν ἐπιθυμίαν ὄλων τῶν μελῶν τοῦ συνεδρίου, μὲ παρεκάλεσε νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον συντάσσεται τὸ Ἱστορικὸν Λεξικόν, ὅπερ καὶ ἐπραξά εὐχαρίστως. ᾿Εκ τῆς ἐπαφῆς μου μὲ τοὺς ξένους ἐπιστήμονας Γάλλους, Ἱταλοὺς, Ὀλλανδοὺς, Ρουμάνους, Γιουγκοσλάβους κ.ἄ. διεπίστωσα μετὰ χαρᾶς, ὅτι οἱ ξένοι ἐπιστήμονες παρακολουθοῦν μὲ ἐνδιαφέρον τὴν σύνταξιν τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ καὶ ἐκτιμοῦν τὴν συντελουμένην ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν.

᾿Εν ᾿Αθήναις τῇ 25ῃ Ὀκτωβρίου 1962

Μετὰ σεβασμοῦ
Α. Καραναστάσης

Ε΄

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΟΦΩΝΟΥΣ ΤΗΣ ΚΑΤΩ ΙΤΑΛΙΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΜΗΝΑΣ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΚΑΙ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1963

ΥΠΟ

ΑΝΑΣΤ. Μ. ΚΑΡΑΝΑΣΤΑΣΗ

Πρὸς τὴν ᾿Ακαδημίαν ᾿Αθηναίων

Εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ἐντολῆς τῆς ᾿Ακαδημίας ᾿Αθηναίων, μετέβην τὸ δεῦτερον εἰς τὴν Ἑλληνοφώνων περιοχὴν τῆς Κάτω Ἱταλίας. Ἡ ἐκ τῆς προηγουμένης ἀποστολῆς μου πείρα, αἱ γνωριμίαι καὶ πρὸ πάντων ἡ ἀθόρυμτος συμπάθεια τῶν Ἑλληνοφώνων πρὸς τὸν Ἑλληνα ἐπισκέπτην συνετέλεσαν πολὺ εἰς τὸ νὰ ἀποβῇ ἡ ἐργασία μου περισσότερον ἀποδοτικὴ. Ἐκρῖνα σκοπιμώτερον νὰ ἀρχίσω ἐφέτος τὴν ἐργασίαν μου ἀπὸ τὰ Ἑλληνόφωνα χωρία τῆς Καλαβρίας, ὅπου τὰ κάμματα τοῦ Αὐγούστου εἶναι ὀλιγώτερον αἰσθητὰ παρ' ὅσον εἶναι εἰς τὴν πεδινὴν περιοχὴν τοῦ *Salento*.

Πρῶτος σταθμὸς τῆς ἐργασίας μου ἦτο τὸ χωρίον *Galliciano*, τὸ ὁποῖον ἐπεσκέφθην διὰ πρῶτην φορὰν. Οἱ κάτοικοί του περὶ τοὺς 1200, ὁμιλοῦν πάντες ἀπὸ τὸν μικρότερον μέχρι τοῦ γερωνοτότερον, τὸ ἑλληνικὸν ἰδίωμα. Παρὰ τὰς δυσμενεστάτας συνθήκας διαμονῆς, παρέμεινα ἐργαζόμενος ἐπὶ δεκαήμερον, διότι ἡ προσφερομένη γλωσσικὴ ὕλη ἦτο ὄχι μόνον ἄφθονος, ἀλλὰ καὶ πλήρης σπανιωτάτων ἀρχαϊσμῶν. Ὄταν δέκοσα κατ' ἀνάγκην τὴν ἐργασίαν μου, διὰ νὰ δυνηθῶ νὰ ἐπισκεφθῶ καὶ ἄλλα χωρία, εἶχον τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἐυρισκόμην ἀκόμη εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐρεῖνης μου. Τόσον ἦτο τὸ ὕλικόν, τὸ ὁποῖον ἔμενε πρὸς ἀποθησαύρισιν. Ἐκ τοῦ *Galliciano* μετέβην εἰς τὸ χωρίον ᾿Αμυδ-δαλία, κείμενον ἐπὶ βραχέωδους λόφου νοτίως τοῦ πρώτου καὶ παρὰ τὸν ὁμόνυμον ποταμὸν (ὁ ποταμὸς τῆς ᾿Αμυδ-δαλία καὶ κατὰ τοὺς Ἱταλοὺς *Amed-dolea*). Τὴν ᾿Αμυδ-δαλίαν δὲν εἶχον εἰς τὸ πρόγραμμά μου, διότι τὸ ἰδιώμα της κατὰ τὸν καθηγητὴν *Rohlf* φέρεται ὡς ὑποχωρησάν πλῆρως, ἀλλὰ παρακινηθεὶς ὑπὸ τῶν περιοίκων ἐπεσκέφθην τὸ χωρίον καὶ κατώρθωσα νὰ συγκεντρώσω ἀρκετὸν καὶ ἐνδιαφέρον ὕλικὸν ἐκ τοῦ στόματος τῶν ὄλων γερόντων, οἵτινες ὁμιλοῦν

ἀκόμη τὸ ἑλληνικὸν ἰδιώμα. Μετὰ τὴν Ἄμυδ-δαλίαν μετέβην εἰς τὰ χωρία Βοννὶ καὶ Χωρίο τοῦ Βοννίου. Εἰς τὸ πρῶτον, μολονότι ἐκ τῶν πολυπληθεστέρων τῆς περιοχῆς, δὲν ἀπομένουν παρὰ ἐλάχιστοι ὑπέρογχοι ὡς ἔσχατοι φορεῖς τοῦ ἰδιώματος. Ἡ προθυμία τῶν ἀνθρώπων τούτων νὰ μοῦ παραδώσουν, εἰ δυνατόν, ὅλον τὸν πλοῦτον τῆς προγονικῆς των γλώσσης, ἦτο πράγματι συγκινητικὴ. Ἐδῶσαν σαφῶς τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἐβιάζοντο νὰ ἐμπιστευθοῦν εἰς συγγενεῖς χεῖρας τὴν πατρικὴν περιουσίαν, τῆς ὁποίας εἶναι οἱ τελευταῖοι κληρονόμοι. Ἐσκέφθην ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐπιμείνω περισσότερον εἰς τὰ χωρία ταῦτα, ὅπου ὁ θάνατος ἐνὸς γέροντος ἀποτελεῖ ἀνεπανόρθωτον ἀπώλειαν διὰ τὸ Ἱστορικὸν Λεξικόν. Τὰς ὑπολοίπους ἡμέρας τοῦ Αὐγούστου διέθεσα ἐργαζόμενος εἰς τὰ χωρία Ροχοῦδι καὶ Βονα. Ἐλυπήθην διότι, παρὰ τὴν ἐντατικὴν προσπάθειαν ἦν κατέβαλον, δὲν κατόρθωσα νὰ ἐπισκεφθῶ τὰ ἑλληνόφωνα χωρία : *Condofuri*, Χωρίο *Di Condofuri*, Βονα *Marina* καὶ Χωρίο τοῦ Ροχουδίου, τῶν ὁποίων τὰ ἰδιώματα παρουσιάζουν ἐνδιαφέρον. Ἀναχωρήσας ἐκ Καλαβρίας τὴν 31ην Αὐγούστου εὐρισκόμην τὴν ἐπομένην εἰς τὸ χωρίον τῆς ἑλληνοφώνου περιοχῆς τοῦ *Salento*, *Corigliano*, ὅπου τὸ ἰδιώμα ὁμιλεῖται κοινῶς καὶ ἔκαμα ἀρχὴν τῆς ἐργασίας μου. Μετὰ ὀκταήμερον ἐργασίαν εἰς τὸ *Corigliano* μετέβην καὶ εἰργάσθην ἐπὶ ὀκτῶ ἡμέρας εἰς τὸ *Zollino*, ὅπου τὸ ἰδιώμα ὁμιλεῖται ἐπίσης κοινῶς. Ἐσκέφθην ὅτι ἔπρεπε νὰ διαθέσω τὰς ὑπολοίπους ἡμέρας τοῦ Σεπτεμβρίου εἰς τὰ χωρία, ὅπου τὸ ἰδιώμα ἔχει αἰσθητῶς ὑποχωρήσει, ὅπως εἶναι τὰ χωρία *Soletto* καὶ *Martignano*. Ἡ προθυμία καὶ ἐδῶ τῶν ἀπομενόντων ὀλίγων ἑλληνοφώνων γερόντων μὲ συνεκίνηει καὶ μὲ παρεκίνηει πρὸς ἐργασίαν. Εἰργάσθην τόσον ἐντατικά, ὅστε κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας ἤρχισα νὰ αἰσθάνομαι κάμψιν. Ἐπιτρέψατέ μου νὰ ἐκφράσω ὡς συντάκτης τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τὴν χαρὰν μου διὰ τὸ ἄφθονον καὶ πολῦτιμον ὕλικόν, τὸ ὁποῖον ἀπεθησαύρισα καὶ νὰ εὐχαριστήσω θερμῶς τόσον τὴν Σεβαστὴν Ἐφορευτικὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Λεξικοῦ καὶ τὴν Σύγκλητον, ὅσον καὶ τοὺς εἰσηγηθέντας τὴν ἀποστολὴν ταύτην, ἐξ ἧς τόσον ἐπλουτίσθη τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ.

Εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ *Salento* ἀπομένουν πρὸς ἔρευναν τὰ ἑλληνόφωνα χωρία: *Castrignano dei Greci*, *Melrignano*, τὸ *Martano* καὶ ἐν μέρει ἡ Στερρατία.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐργασίας μου εἰς τὴν ἑλληνοφώνον περιοχὴν τοῦ *Salento* διέμεινα εἰς ξενοδοχεῖα τῶν Ἱταλικῶν πόλεων *Maglie* καὶ *Galatina* (25.000 καὶ 45.000 κατ.), διότι δὲν ἦτο εὐκόλον νὰ εἶρω κατάλυμα εἰς τὰ ἑλληνόφωνα χωρία. Ἡ ἐγγύεια, ἡ ἐξυπηρετικότης καὶ ἡ φιλόξενος διάθεσις τῶν ἐν αὐταῖς Ἱταλῶν καθηγητῶν καὶ λοιπῶν ἐπιστημόνων πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ὑπῆρξαν ἐξαιρετικά, αἱ δὲ ἐκδηλώσεις συμπαθείας τῶν ἑλληνοφώνων, ὅπως κατὰ τὴν πρῶτην μου ἐπίσκεψιν οὕτω καὶ κατὰ τὴν πρόσφατον, ὑπῆρξαν, δύνامي νὰ εἶπω, ἀδελφικά.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 6ῃ Δεκεμβρίου 1963.

Μετὰ σεβασμοῦ.

Α. Καραναστάσης